

РОЗДІЛ III

МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ НАВЧАННЯ ХІМІЇ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ НАВЧАННЯ ХІМІЇ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Дворовенко С.Є.

Хорольська спеціалізована школа I – III ступенів №1

Анотація. В статті розглянуті питання про надання сучасної середньої освіти, а саме Нова українська школа та основні її принципи, які впливають на методичні орієнтири навчання хімії.

Ключові слова: Нова українська школа (НУШ), освіта для демократичного громадянина (ОДГ), освіта з прав людини (ОПЛ), компетентність.

Актуальність. Людський капітал та його розвиток – невід’ємна складова руху на економічне зростання. Власне тому говорити про регіональний розвиток окремо від освіти просто неможливо. Що ж стосується професійної освіти, то принципи, за якими її надавали, контингент учнів, що постійно скорочується, застаріла матеріально-технічна база, старі методи та підходи до навчання, відсутність будь-якої інклюзивності у цій системі – свідчення того, що активне реформування має відбуватися саме в цій сфері. [6]

Мета. Головною метою цієї роботи є огляд основних принципів діяльності Нової української школи, а саме методичних орієнтирів навчання хімії.

Школа – це місце, де відбувається процес навчання та учіння. Так було завжди і буде в майбутньому. Обставини в суспільстві швидко змінюються через вплив економіки та соціального життя, що ставить заклади освіти перед необхідністю адаптуватись найбільш адекватними шляхами до нової ситуації. Школа є не тільки місцем підготовки особистості до життя, це місце, де діти проводять багато часу разом. Вона дає людині шанс та водночас і оцінку.

Головною метою школи є створення оптимальних умов для гармонійного розвитку творчої особистості, виховання всебічно освіченої людини, яка має яскраву індивідуальність, може приймати зважені рішення за складних умов сучасності, усвідомлювати глобальні проблеми людства та національні проблеми і намагатися прийняти посильну участь у їх вирішенні. [4]

Нова українська школа (НУШ) – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння.

Формула НУШ складається з дев'яти компонентів:

- формування компетентностей;
- умотивований учитель, що має можливість розвиватися і свободу впроваджувати нові напрацювання;
- ціннісне виховання;
- автономія для шкіл;
- трикутник партнерства учень-вчитель-батьки;
- дитиноцентризм;
- нова структура школи;
- справедливий розподіл публічних коштів;
- сучасне освітнє середовище. [5]

Ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти. Адже мета НУШ – виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини.

Замість запам'ятовування фактів та визначень понять, учні набуватимуть компетентностей. Це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи в професійному та приватному житті. Ось перелік цих компетентностей:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (якщо відрізняється від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- вміння навчатися впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність. [3]

Кожна з таких компетентностей — це комбінація знань, умінь, навичок, способу мислення, а також поглядів і цінностей. При цьому в рамках одного шкільного предмету учні - залежно від форми подачі того чи іншого матеріалу — можуть опановувати одразу кілька компетентностей.

Один з принципів Нової української школи – партнерство, у тому числі між школою та батьками. Батьки можуть створювати свої органи громадського самоврядування, а отже – впливати на освітній та виховний процеси. [5]

Школа, шкільне оточення та особливо клас стають мікросуспільством. Це не ідеальна картинка, а реальність. Ніхто не скаже, що життя разом – це свобода від конфліктів. Так само й у школі. Це також не можна ставити за мету. Саме тут з'являється можливість визначити власні інтереси та отримати досвід для себе як громадянина.

Співпраця між усіма учасниками освітнього процесу – учителів, учнів, адміністрацій та батьків – наріжний камінь, який допоможе досягти всіх інших результатів.

Сьогодні перед Україною постали виклики, які засвідчили крихкість демократії, відсутність єдності в суспільстві та загрозу цілісності й незалежності держави, а отже актуалізували потребу виховання й підготовки громадян, здатних здійснювати та захищати свої демократичні права і нести відповідальність у суспільстві, цінувати багатоманітність, брати активну участь у демократичному житті з метою просування й захисту демократії та верховенства права. Цим цілям відповідає освіта для демократичного громадянина та освіта з прав людини (ОДГ/ОПЛ). [2]

ОДГ/ОПЛ акцентує увагу на активній позиції учнів як молодих громадян, підкреслює те, що вони мають не лише знати і розуміти свої права людини, але й цінувати їх, а також набувати навичок їх упевненого використання через навчання в класі й практичний досвід у шкільному житті.

Безсумнівно, щоб по-справжньому розуміти права людини і сприяти їм, ми повинні застосовувати їх по відношенню до інших.

ОДГ/ОПЛ ґрунтується на цілісному підході до викладання та навчання. Завдання вчителя може бути виражене трьома принципами:

- навчання «про» демократію і права людини - учні повинні мати чітке розуміння того, що таке демократія, і якими правами людини вони користуються, якими документами дані права були закріплені, і яким чином учні можуть бути захищені або змушені діяти;
- навчання «для» демократії і прав людини – молоді громадяни повинні навчитися брати участь у житті своїх суспільств та усвідомлювати, яким чином вони можуть реалізувати свої права людини;
- навчання «через» демократію і права людини – учням необхідне сприятливе навчальне середовище та відповідні методи навчання, що дозволяють їм здійснювати свої права людини такі, як свобода думки і висловлювання [2].

Під час викладання хімії в основній та старшій школі слід враховувати основні засади Нової української школи, а саме компетентнісний підхід, реалізація наскрізних змістових ліній, педагогіка партнерства, перехід від предметноорієнтованого до дитиноорієнтованого навчання тощо.

Формування соціальної та громадянської компетентності на уроках хімії дасть змогу учням: дізнатися про власні права, реалізувати та відстоювати їх, зокрема, як виробника та споживача продукції хімічної промисловості; використовувати інформацію з різних джерел, залучати ЗМІ та співпрацювати з органами влади для компетентного розв'язання проблем довкілля.

У процесі вивчення хімії в школі зміст громадянської освіти може виявлятися у трьох аспектах: навчання про громадянську освіту, навчання для громадянської освіти, навчання через практичний досвід, поєднання теорії з практикою.

Навчання про:

- хімію як природничу науку, яка є частиною духовної і матеріальної культури людства, знання якої дають можливість співпрацювати над реалізацією соціально значущих проектів, що передбачають використання хімічних знань;
- хімічну освіту, що є невідокремним складником загальної культури особистості, яка живе, навчається, працює, творить в умовах використання високих технологій і новітніх матеріалів, змушена протистояти екологічним ризикам, зазнає різнобічних впливів інформації;
- навколишній світ, усвідомлення своєї ролі та призначення, творчої спрямованості, вміння вибирати цільові та значеннєві настанови для своїх дій і вчинків, ухвалювати рішення.

Навчання для розвитку розуміння і особистого ставлення:

- формування громадянської самосвідомості учня, загальної культури, громадянських чеснот, причетності до суспільного життя рідної країни та світу, зокрема на прикладах життя і діяльності видатних хіміків;
- світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей;
- дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок;
- здатності до саморозвитку і самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Навчання через:

- брати участь в обговоренні питань хімічного змісту, чітко, зрозуміло й образно висловлювати свою думку;
- складати усне і письмове повідомлення на хімічну тему, виголошувати його;
- критично ставитись до повідомлень у медійному просторі;
- можливості вирішувати в повсякденному житті реальні проблеми – від побутових до виробничих і соціальних;
- популяризувати хімічні знання та виявляти зацікавленість у демократичному облаштуванні оточення й екологічному облаштуванні довкілля;
- дотримання загальноновизнаних моральних принципів і цінностей.

Висновки. Якщо ключові компетентності учня формують вчителі всіх предметів, засоби масової інформації, соціальне середовище, то формування предметних компетентностей, зокрема предметних компетентностей з хімії, є переважно функцією вчителя-предметника. Саме тому особливої уваги заслуговує питання формування предметних компетентностей з

хімії. Предметну компетентність з хімії можна розглядати як вміння бачити і застосовувати хімічні знання в реальному житті.

Список використаної літератури

1. Громадянська відповідальність: 80 вправ для формування громадянської та соціальної компетентностей під час вивчення різних шкільних предметів. 5–9 клас. Посібник для вчителя / Рафальська М., Боярчук О., ГерасимбН. та ін. – Х. : Вид. група «Основа», 2017. – 136 с.
2. Навчаємо демократії: Базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини для вчителів / Р. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер; ред. Р. Голлоб, П. Крапф, В. Вайдінгер; пер. з англ. та адапт. Л. І. Паращенко. – 4-те вид. – К. : Основа, 2018. – Т. 1. – 164 с.
3. Нова українська школа [електронний ресурс]: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
4. Децентралізація дає можливості. Нова українська школа [електронний ресурс]: <https://decentralization.gov.ua/education/nova-ukrainska-shkola>
5. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
6. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. — Київ : Літера ЛТД, 2018. — 160 с.

МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Кирилюк М.В.

Управління освіти і науки Полтавської міської ради

Складовою освітнього процесу та всієї педагогічної системи освіти є певні умови, які сприяють розвитку професіоналів. З огляду на це, важливим завданням є визначення, обґрунтування та реалізація відповідних педагогічних умов розвитку самоосвітньої компетентності вчителів фізико-математичних дисциплін у системі післядипломної освіти.

Ми під педагогічними умовами розвитку самоосвітньої компетентності вчителів фізико-математичних дисциплін у системі післядипломної освіти розуміємо інтегральну єдність форм, методів, прийомів і засобів педагогічного впливу, які забезпечать ефективність процесу розвитку самоосвітньої компетентності вчителів фізико-математичних дисциплін у системі післядипломної освіти.

Визначаючи педагогічні умови розвитку самоосвітньої компетентності вчителів фізико-математичних дисциплін у системі післядипломної освіти, нами було враховано наступне: комплекс вимог, які висуває до освітнього процесу в системі післядипломної освіти сучасна педагогічна наука і практика, сукупність кваліфікаційних вимог до вчителів фізико-математичних дисциплін закладів загальної середньої освіти, а також зміни, що відбулися в порядку підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У ході наукового пошуку для визначення педагогічних умов розвитку самоосвітньої компетентності вчителів ми провели науково-методичні заходи для працівників методичних служб та вчителів, яким передувало анкетування, бесіди, інтерв'ю, вивчення досвіду роботи вчителів фізико-математичних дисциплін закладів загальної середньої освіти. Опитування показали, що ці питання є важливими для кожного з респондентів. Результати анкетування виявилися наступні: 71% учителів вважають необхідним для себе займатися саморозвитком у професійній діяльності, 64% респондентів готові до такої діяльності, а 59% займається цим видом діяльності лише за умов наявності відповідного навчально-методичного забезпечення. Варто зазначити, що 63% учителів не можуть вирішити як, де і коли займатися самоосвітою; самоосвітня діяльність у 89% педагогів організована самостійно (тобто є самокерована), спонтанно керована та контрольована методичною службою школи, району(міста) чи області; використання різноманітних методів самоосвітньої діяльності обмежено до мінімуму, а головним мотивом здійснення самоосвіти є проходження чергової атестації і, як результат,